

Kommunstyrelsen

För kännedom:

Kommunfullmäktige
Partiernas gruppledare

Granskning av kommunens arbete kring korruption, oegentligheter, jäv och visselblåsning

KPMG har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att på en översiktlig nivå granska kommunens arbete kopplat till korruption, jäv, oegentligheter och arbetet med visselblåsning.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsens översiktliga arbete av korruption, oegentligheter jäv och arbetet med visselblåsning är ändamålsenligt och tillfredställande.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är kommunstyrelsens översiktliga arbete av korruption, oegentligheter jäv och arbetet med visselblåsning är i allt väsentligt ändamålsenligt och tillfredställande.

Kommunen har en nolltoleranspolicy mot jäv, mutor och annan korruption, som omfattar vägledande riktlinjer på en kommunövergripande nivå. Enligt policyn ska verksamhetsspecifika riktlinjer och rutiner på området tas fram vid behov, men kommunstyrelsen har inte följt upp i vilken utsträckning detta sker.

Samtliga anställda ska ha genomgått en internutbildning kring jäv, mutor och annan korruption, och det finns ett informationsmaterial som använts för att lyfta frågan vid arbetsplatsträffar. Kommunen genomförde senast år 2022 en samlad kontroll av hur stor andel av de anställda som genomgått den obligatoriska utbildningen. I övrigt framkommer i granskningen inte att kommunstyrelsen får någon särskild uppföljning på området.

Kommunen införde en visselblåsartjänst år 2018 och upprättade inför den nya visselblåsarlagens ikraftträdande år 2022 en mottagandefunktion i enlighet med lagens krav. Det finns beslutade riktlinjer för hur visselblåsartjänsten ska fungera och visselblåsartjänsten nås både genom kommunens intranät och den externa hemsidan. Riktlinjerna innebär en beskrivning av hur visselblåsärenden ska hanteras, men saknar beskrivning av när och hur återkoppling ska lämnas till rapporterande personer samt tydlig beskrivning av process och rollfördelning vid utredning av ärenden.

Vi noterar att kommunen inte genomfört någon uppföljning av om visselblåsartjänsten fungerar som avsett.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Fortsatt arbeta för och kontrollera att riktlinjer och rutiner avseende korruption, jäv och oegentligheter är kända i hela organisationen.
- Följa upp att det finns tillräckliga verksamhets specifika riktlinjer och rutiner för hantering av korruption, oegentligheter och jäv utifrån verksamhetens art.
- Säkerställa en tillräcklig uppföljning och kontroll av det förebyggande arbetet mot korruption, oegentligheter och jäv.
- Följa upp att visselblåsarfunktionen fungerar som avsett och är känd i organisationen.
- Tillse att riktlinjer för visselblåsning omfattar beskrivning av process och rollfördelning vid utredning av visselblåsarärenden samt hur återkoppling till rapporterade personer ske.

Vi överlämnar härmed granskningsrapporten för kännedom och yttrande.

Yttrande från kommunstyrelsen önskas senast den 20 mars 2025.

För Luleå kommuns revisorer/

Kurt Hauptmann/ordförande

Granskning av kommunens arbete kring korruption, oegentligheter, jäv och visselblåsning

Rapport

Luleå kommun

KPMG AB

2024-12-16

Antal sidor 17

Luleå kommun

Granskning av kommunens arbete kring korruption, oegentligheter, jäv och visseblåsning

2024-12-16

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Resultat av granskningen	7
3.1	Arbetet mot korruption, jäv och oegentligheter	7
3.2	Uppföljning och kontroll av arbetet mot korruption, jäv och oegentligheter	10
3.3	Visseblåsarfunktionen	12
4	Samlad bedömning och rekommendationer	15

1 Sammanfattning

KPMG har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att på en översiktlig nivå granska kommunens arbete kopplat till korruption, jäv, oegentligheter och arbetet med visselblåsning. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2024.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsens översiktliga arbete av korruption, oegentligheter jäv och arbetet med visselblåsning är ändamålsenligt och tillfredställande.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är kommunstyrelsens översiktliga arbete av korruption, oegentligheter jäv och arbetet med visselblåsning är i allt väsentligt ändamålsenligt och tillfredställande.

Kommunen har en nolltoleranspolicy mot jäv, mutor och annan korruption, som omfattar vägledande riktlinjer på en kommunövergripande nivå. Enligt policyn ska verksamhetsspecifika riktlinjer och rutiner på området tas fram vid behov, men kommunstyrelsen har inte följt upp i vilken utsträckning detta sker.

Samtliga anställda ska ha genomgått en internutbildning kring jäv, mutor och annan korruption, och det finns ett informationsmaterial som använts för att lyfta frågan vid arbetsplatsträffar. Kommunen genomförde senast år 2022 en samlad kontroll av hur stor andel av de anställda som genomgått den obligatoriska utbildningen. I övrigt framkommer i granskningen inte att kommunstyrelsen får någon särskild uppföljning på området.

Kommunen införde en visselblåsartjänst år 2018 och upprättade inför den nya visselblåsarlagens ikraftträdande år 2022 en mottagandefunktion i enlighet med lagens krav. Det finns beslutade riktlinjer för hur visselblåsartjänsten ska fungera och visselblåsartjänsten nås både genom kommunens intranät och den externa hemsidan. Riktlinjerna innebär en beskrivning av hur visselblåsarärenden ska hanteras, men saknar beskrivning av när och hur återkoppling ska lämnas till rapporterade personer samt tydlig beskrivning av process och rollfördelning vid utredning av ärenden.

Vi noterar att kommunen inte genomfört någon uppföljning av om visselblåsartjänsten fungerar som avsett.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

Revisionsfråga	Bedömning
Finns aktuella styrdokument inom området och hur kommuniceras dessa i organisationen och är de ändamålsenliga?	I allt väsentligt
Finns utarbetade rutiner och riktlinjer för det förebyggande arbetet mot korruption, jäv och oegentligheter? Både för politiker och tjänstemän.	Delvis

Är rutiner och riktlinjer kända i organisationen och genomförs kontroller av tillämpningen av dessa?	I allt väsentligt
Finns korruption och jäv med som ett område i riskanalys och internkontrollplan för 2024?	Ja
Har kommunstyrelsen fattat beslut om att införa en visselblåsarfunktion i så god tid att den fanns på plats när krav om visselblåsarfunktion trädde i kraft?	Ja
Uppfyller kommunens visselblåsarfunktion kraven enligt visselblåsarlagen?	Ja
Finns information om visselblåsarfunktionen lättillgänglig för personalen?	Ja
Har informationsinsatser genomförts för att göra personalen medveten om visselblåsarfunktionen?	I allt väsentligt
Sker hantering av inkomna tips och metodik för utredningar på ett ändamålsenligt sätt?	I allt väsentligt
Följer kommunstyrelsen upp att visselblåsarfunktionen fungerar, hanteras på avsett sätt och är känd i organisationen?	Nej
Sker uppföljning och återrapportering till kommunstyrelse avseende risker, förebyggande arbete och inträffade händelser?	Nej

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Fortsatt arbeta för och kontrollera att riktlinjer och rutiner avseende korruption, jäv och oegentligheter är kända i hela organisationen.
- Följa upp att det finns tillräckliga verksamhets-specifika riktlinjer och rutiner för hantering av korruption, oegentligheter och jäv utifrån verksamhetens art.
- Säkerställa en tillräcklig uppföljning och kontroll av det förebyggande arbetet mot korruption, oegentligheter och jäv.
- Följa upp att visselblåsarfunktionen fungerar som avsett och är känd i organisationen.
- Tillse att riktlinjer för visselblåsning omfattar beskrivning av process och rollfördelning vid utredning av visselblåsarärenden samt hur återkoppling till rapporterade personer ske.

2 Bakgrund

Vi har av Luleå kommuns revisorer fått i uppdrag att på en översiktlig nivå granska kommunens arbete kopplat till korruption, jäv, oegentligheter och arbetet med visseblåsning. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2024.

Bedrägerier och oegentligheter dyker upp med jämna mellanrum. De händelser som figurerat i media har bland annat medfört att uppmärksamheten riktats mot kommunernas arbete i syfte att begränsa riskerna för att oegentligheter ska uppstå, med bl.a. som påföljd att förtroendet för kommunerna skadas. En kommuns verksamheter innebär kontakter med leverantörer och andra intressenter.

Verksamheterna genomför transaktioner och hanterar medel av betydande belopp. Väsentligt är därför att det finns en väl fungerande intern kontroll samt att det är säkerställt att arbetet sker på ett ändamålsenligt sätt. Även internt i kommunorganisationen finns risker för oegentligheter vilket förutsätter att kommunen har en hög medvetenhet med tydliga etiska krav, samt väl fungerande system och rutiner som förebygger och försvårar möjligheter till oegentligheter, liksom hindrar att ogrundade misstankar riktas mot kommunens personal.

Från och med 17 december 2021 började Visseblåsarlagen, lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden gälla. Lagen gäller vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram.

Revisorerna har i sin riskanalys sett att det finns en risk att det förebyggande arbetet av etik, korruption, jäv inte är tillfredsställande samt arbetet med visseblåsning och har därför valt att granska området.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsens översiktliga arbete av korruption, oegentligheter jäv och arbetet med visseblåsning är ändamålsenligt och tillfredsställande.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Finns aktuella styrdokument inom området och hur kommuniceras dessa i organisationen och är de ändamålsenliga?
- Finns utarbetade rutiner och riktlinjer för det förebyggande arbetet mot korruption, jäv och oegentligheter? Både för politiker och tjänstemän.
- Är rutiner och riktlinjer kända i organisationen och genomförs kontroller av tillämpningen av dessa?
- Finns korruption och jäv med som ett område i riskanalys och internkontrollplan för 2024?
- Vilka sätt/kanaler finns för medarbetare att lämna information om misstänkt korruption och oegentligheter?

- Har kommunstyrelsen fattat beslut om att införa en visselblåsarfunktion i så god tid att den fanns på plats när krav om visselblåsarfunktion trädde i kraft?
- Uppfyller kommunens visselblåsarfunktion kraven enligt visselblåsarlagen?
- Finns information om visselblåsarfunktionen lättillgänglig för personalen?
- Har informationsinsatser genomförts för att göra personalen medveten om visselblåsarfunktionen?
- Sker hantering av inkomna tips och metodik för utredningar på ett ändamålsenligt sätt?
- Följer kommunstyrelsen upp att visselblåsarfunktionen fungerar, hanteras på avsett sätt och är känd i organisationen?
- Sker uppföljning och återrapportering till kommunstyrelse avseende risker, förebyggande arbete och inträffade händelser?

2.2 Revisionskriterier

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- Kommunallagen 6 kap § 6
- Lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden, visselblåsarlagen
- Kommunens policy för nolltolerans mot jäv, mutor och annan korruption

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier, intervjuer och en enkät.

Intervjuer har genomförts med:

- Kommunjurist med uppdrag inom visselblåsartjänstens mottagandefunktion
- Ekonomistrateg
- HR-konsult med uppdrag inom visselblåsartjänstens mottagandefunktion (2 personer)
- Kommundirektör

En enkätundersökning har genomförts, riktad till ett urval av enhets- och verksamhetschefer inom samtliga förvaltningar. Totalt skickades enkäten till 49 personer. Enkäten besvarades anonymt, så att det inte sparats information om huruvida enskilda tillfrågade har besvarat enkäten, eller vilka svar de lämnat.

Luleå kommun

Granskning av kommunens arbete kring korruption, oegentligheter, jäv och visseblåsning

2024-12-16

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Rapporten är faktakontrollerad av samtliga intervju personer.

3 Resultat av granskningen

3.1 Arbetet mot korruption, jäv och oegentligheter

3.1.1 Styrdokument och rutiner

Luleå kommunfullmäktige har en policy om nolltolerans mot jäv, mutor och annan korruption.¹ Denna policy är fastställd år 2022. Policyn gäller medarbetare, förtroendevalda och uppdragstagare inom kommunen. Av policyn framgår följande:

- Alla medarbetare, förtroendevalda och uppdragstagare i kommunen ska känna till och följa gällande regler i fråga om jävssituationer, gåvor och förmåner.
- Alla kommunens verksamheter ansvarar för att ta ställning till om de utöver policyn behöver särskilda rutiner med hänsyn till verksamhetens art.
- Eventuella sådana rutiner ska dokumenteras och vara kända av berörda personer.
- Vid misstanke om jäv, muta eller annan oegentlighet ska i första hand närmaste eller överordnad chef eller uppdragsgivare informeras.
- Det finns en visseblåsarfunktion som kan användas för att anmäla arbetsrelaterade missförhållanden av allmänintresse.

Utöver detta innehåller policyn en beskrivning av innebörden av mutbrott och av kommunallagens bestämmelser avseende jäv. Policyn omfattar vägledning kring vad som kan vara att betrakta som en otillbörlig gåva eller förmån, bland annat genom en förteckning över typer av gåvor och förmåner som alltid ska anses som otillbörliga och som medarbetare, förtroendevalda och uppdragstagare i kommunen ska tacka nej till. Policyn innehåller också vägledning kring vilken typ av omständighet som kan utgöra jäv.

Policyn hänvisar till närmaste chef, överordnad chef samt kommunjurist för rådgivning i frågor kring gåvor och förmåner i tjänsten, jäv eller andra misstänkta oegentligheter. Av policyn framgår att det råder repressalieförbud och att kommunen därmed inte får bestraffa någon som anmält missförhållanden.

Det finns inte några riktlinjer eller rutiner på kommunövergripande nivå utöver policyn om nolltolerans.

3.1.2 Information och utbildning

Av intervjuer framgår att det finns en digital internutbildning avseende korruption, bisysslor, jäv samt otillbörliga gåvor och förmåner tillgänglig för alla medarbetare och förtroendevalda i kommunen genom kommunens intranät. Utbildningen togs fram år 2018 eller 2019 och har sedan dess varit obligatoriskt att genomföra för samtliga medarbetare. I samband med nyanställning är det obligatoriskt att genomgå utbildningen. Av utbildningens innehållsbeskrivning, som vi tagit del av, framgår att utbildningen omfattar information om:

¹ Nolltolerans mot jäv, mutor och annan korruption, antagen av kommunfullmäktige 2022-06-07.

Luleå kommun

Granskning av kommunens arbete kring korruption, oegentligheter, jäv och visseblåsning

2024-12-16

- korruption
- rapportering av misstänkt korruption
- mutor
- otillåtna förmåner
- bisysslor
- konkreta exempel med etiska dilemman som kan uppstå i tjänsten kring otillåtna gåvor och förmåner.

Det finns också ett informationsmaterial kring jäv, mutor och korruption avsett att användas av chefer i kommunen för att vid arbetsplatsträffar informera arbetsgrupper om grundläggande principer och förhållningssätt inom området. Av informationsmaterialet framgår bland annat att det finns en obligatorisk digital internutbildning samt att det finns en policy om nolltolerans och dess innebörd. Innehållet i informationsmaterialet motsvarar vad som framgår av policyn om nolltolerans.

3.1.3 Enkät

Som en del av granskningen har en enkätundersökning genomförts. Enkäten riktades till ett urval av enhets- och verksamhetschefer inom samtliga förvaltningar. Urvalet omfattade verksamheter som normalt är mer utsatta för risker kopplade till oegentligheter och korruption. Totalt skickades enkäten till 49 personer. 33 av dessa besvarade enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på 67 procent. Enkäten besvarades anonymt.

Enkäten omfattade tre frågor:

- Känner du till att Luleå kommun har en visseblåsarfunktion?
- Känner du till kommunens policy för nolltolerans mot jäv, mutor och annan korruption?
- När var senaste tillfället du fick utbildning eller information från din arbetsgivare avseende jäv, mutor och annan korruption?

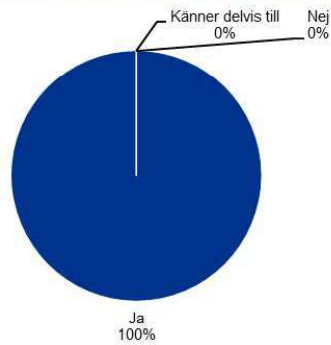
Enkätens resultat framgår av diagrammen nedan.

Luleå kommun

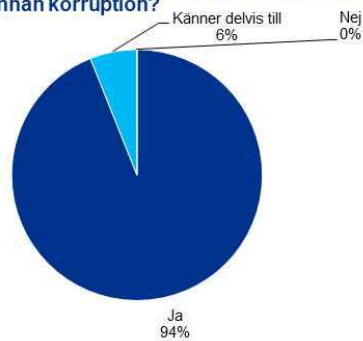
Granskning av kommunens arbete kring korruption, oegentligheter, jäv och visseblåsning

2024-12-16

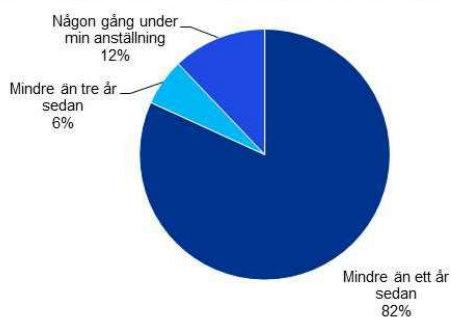
Känner du till att Luleå kommun har en visseblåsarfunktion?

Känner du till kommunens policy för nolltolerans mot jäv, mutor och annan korruption?

När var senaste tillfället du fick utbildning eller information från din arbetsgivare avseende jäv, mutor och annan korruption?

Samtliga tillfrågade svarar att de känner till att kommunen har en visselblåsarfunktion. 94 procent av de tillfrågade svarar att de känner till kommunens policy för nolltolerans mot jäv, mutor och annan korruption, medan övriga sex procent svarar att de delvis känner till denna. 82 procent svarar att de fått utbildning eller information från sin arbetsgivare avseende jäv, mutor och annan korruption under det senaste året. Sex procent svarar att de fått detta under de senaste tre åren och resterande tolv procent svarar att de fått detta någon gång under sin anställning. Ingen svarar att de aldrig fått detta.

3.1.4 Bedömning

Vår bedömning är att det i allt väsentligt finns aktuella, kommunicerade och kända styrdokument. Vår bedömning är att det delvis finns utarbetade rutiner och riktlinjer för det förebyggande arbetet mot korruption, jäv och oegentligheter.

Vår bedömning är vidare att rutiner och riktlinjer i allt väsentligt är kända i organisationen.

Kommunen har en policy för nolltolerans mot jäv, mutor och annan korruption. Policyn omfattar i viss utsträckning riktlinjer och vägledning avseende hantering av otillbörliga gåvor och förmåner samt jävssituationer.

Det inte finns några specifika riktlinjer eller rutiner på kommunövergripande nivå inom området, utan att varje verksamhet enligt policyn ansvarar för att ta ställning till om sådana behövs i den egna verksamheten. Det finns heller inte några riktlinjer eller rutiner för det förebyggande arbetet, mer än att den digitala utbildning som finns är obligatorisk för samtliga anställda.

Av den enkätundersökning som genomförts framgår att visselblåsarfunktionen och kommunens nolltoleranspolicy är kända bland chefer runt om i kommunen. Det framgår även att de mottagit utbildning eller information om jäv, mutor och annan korruption varav de allra flesta under det senaste året.

3.2 Uppföljning och kontroll av arbetet mot korruption, jäv och oegentligheter

3.2.1 Intern kontroll

Av kommunens uppföljningar av genomförd intern kontroll för åren 2020–2023 framgår att det för åren 2020–2022 har funnits ett kontrollmoment avseende följsamhet till eller kännedom om kommunens policy för nolltolerans, jäv, mutor och korruption. Av intervjuer framgår att risken under dessa år funnits med på en kommunövergripande bruttolista över risker som varje nämnd och kommunalt bolag behöver ta ställning till i sin riskanalys.

Det innebär att varje nämnd inte har behövt inkludera kontrollmomentet i sin internkontrollplan. Av uppföljningarna framgår att kontrollmomentet avsett kontroll av i vilken utsträckning medarbetare i respektive nämnds verksamhet genomgått den obligatoriska digitala utbildningen, samt i vilken utsträckning som

informationsmaterialet för arbetsplatsträffar använts. En genomgång av resultatet av kontrollerna under perioden visar att andelen medarbetare i olika verksamheter som genomgått den obligatoriska utbildningen varierar mellan nämnderna samt att alla nämnder inte beslutade att inkludera risken i sin internkontrollplan under de aktuella åren.

Under åren 2023 och 2024 har kommunstyrelsens internkontrollplan omfattat risk för arbetslivs- eller välfärds kriminalitet i samband med inköp. År 2023 hanterades risken genom kontroller riktade mot kommunens byggtreprenader. År 2024 riktas motsvarande kontroll i stället mot privata utförare inom myndighetsutövning. Av uppföljningen av kommunstyrelsens internkontrollplan för år 2023 framgår att fem fördjupade kontroller av byggtreprenader genomförts, inklusive platsbesök och kontroll av samtliga entreprenörer och underentreprenörer enligt Ekobrottsmyndighetens vägledning för detta. Inga negativa avvikelser identifierades vid kontrollerna.

Utöver detta genomgick kommunstabens inköpsenhet under 2023 en utbildning om arbetslivs- och välfärds kriminalitet hos Ekobrottsmyndigheten. Därutöver genomfördes en gemensam konferens på temat antikorrupktion och samverkan hölls samma år med deltagare från Luleå kommunkoncern, Bodens kommun och Polisen.

3.2.2 Uppföljning

Vid en genomgång av kommunstyrelsens protokoll från år 2024 framkommer inte att kommunstyrelsen under året fått information om någon inträffad händelse avseende korruption och jäv, eller någon annan särskild uppföljning på området.

År 2021 och 2022 fick kommunstyrelsen information om i vilken utsträckning anställda hade tagit del av utbildning och information avseende korruption då det var en kontrollpunkt i det årens internkontrollplan. 2023 och 2024 får kommunstyrelsen information genom uppföljning av internkontrollplanens kontrollmoment avseende arbetslivs- eller välfärds kriminalitet.

3.2.3 Bedömning

Vår bedömning är att korruption och jäv finns med som ett område i riskanalys och internkontrollplan för 2024. Vår bedömning är vidare att det inte sker uppföljning och återrapportering till kommunstyrelse avseende risker, förebyggande arbete och inträffade händelser.

Uppföljning och återrapportering till kommunstyrelse avseende risker och förebyggande arbete sker genom uppföljning av kommunstyrelsens och nämndernas internkontrollplaner. Vad gäller inträffade händelser har kommunstyrelsen under 2024 inte mottagit någon särskild uppföljning eller återrapportering som framgår av protokoll. Vi kan dock inte svara på om det inträffat händelser som bör ha motiverat sådan återrapportering.

3.3 Visselblåsarfunktionen

3.3.1 Beslut och utformning

Sedan 17 december 2021 gäller den så kallade visseblåsarlagen². Enligt lagen ska offentliga arbetsgivare med minst 50 anställda ha en intern visseblåsarfunktion. Kravet gäller från och med 17 juli 2022, sju månader efter lagens ikraftträdande.³ Lagen gäller muntlig eller skriftlig lämnande av information om missförhållanden och omfattar arbetstagare och ett antal andra personkategorier⁴ som kan ha fått ta del av information om missförhållanden i ett arbetsrelaterat sammanhang. Enligt lagen ska visseblåsaralarm hanteras av särskilt utsedda oberoende och självständiga personer eller enheter, och visseblåsare ska skyddas mot repressalier.

Av protokoll framgår att Luleå kommun inrättade en visseblåsarfunktion år 2018.⁵ I juni år 2022 beslutade kommunstyrelsen, med anledning av den nya visseblåsarlagen, att ge kommundirektören i uppdrag att utse en mottagandefunktion bestående av oberoende och självständiga personer.⁶ Vidare gav kommunstyrelsen kommundirektören i uppdrag att besluta om kommunövergripande riktlinjer för hantering av visseblåsningar. Riktlinjerna beslutades av kommundirektör 2022-06-07 och var därmed i kraft då kravet om visseblåsarfunktion började gälla 2022-07-17.⁷

Av riktlinjerna framgår att visseblåsningar i kommunen tas emot av en mottagandefunktion som består av HR-konsult och kommunjurist, och att visseblåsningar alltid hanteras av minst två personer i mottagandefunktionen. Av intervjuer framgår att mottagandefunktionen utgörs av två HR-konsulter och två jurister.

Kommunens visseblåsar tjänst använder en teknisk lösning för visseblåsning som tillhandahålls av en extern leverantör. Rapportering av missförhållanden kan antingen göras digitalt genom visseblåsar tjänsten eller muntligt via telefon. Länk och telefonnummer för rapportering finns tillgängliga både på kommunens intranät och externa hemsida. Leverantören av kommunens visseblåsar tjänst gör en första bedömning av huruvida det aktuella ärendet är av visseblåsar karaktär utifrån visseblåsarlagens kriterier, innan rapporten skickas till kommunens mottagandefunktion. En visseblåsar kan också välja att direkt kontakta mottagandefunktionen för att lämna uppgifter vid ett fysiskt möte direkt med denna.

Enligt kommunens riktlinjer för visseblåsning har mottagandefunktionen mandat att

- ta emot visseblåsningar och ha kontakt med rapporterade personer
- följa upp vad som rapporterats
- lämna återkoppling till rapporterade personer
- inleda och avsluta utredningar samt formulera slutsatser utan att verksamhetsutövaren godkänner detta.

² Egentligen lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden.

³ Arbetsmiljöverket. "Visseblåsarlagen". Tillgänglig via www.av.se/om-oss/visseblasarlagen

⁴ Exempelvis volontärer, praktikanter, konsulter och personer som söker arbete.

⁵ Kommunstyrelsens sammanträdesprotokoll 2018-11-05 § 256.

⁶ Kommunstyrelsens sammanträdesprotokoll 2022-06-07 § 176.

⁷ KLF 2022/890.

Mottagandefunktionen bedömer enligt riktlinjen självständigt om utredning ska ske internt eller av extern part. Utredning ska alltid ske av extern part om

- mottagandefunktionen bedömer att det rör sig om ett visselblåsarärende av mycket allvarlig karaktär
- visselblåsaren uttryckligen pekar ut förtroendevalda, kommundirektör eller övriga förvaltningschefer
- det råder intressekonflikt eller jäv hos mottagandefunktionen.

Enligt riktlinjer för visselblåsning beslutar mottagandefunktionen självständigt hur utredning ska ske av ett inkommet ärende. Det kan innebära att information lämnas till berörd förvaltning för vidare utredning där. Det kan också innebära att mottagandefunktionen bedömer att det är olämpligt att utredning sker inom på berörd förvaltning. Det blir då mottagandefunktionen som samordnar utredningen, och som avgör vilka tjänstepersoner som ska vara delaktiga i utredningen.

Mottagandefunktionen kan också rådgöra med tjänstepersoner inom exempelvis ekonomi, inköp och informationssäkerhet vid behov. Av intervjuer framgår att utredningar normalt sett sker av centrala funktioner på den berörda förvaltningen, och att huvudingången för att initiera utredning är att kontakta HR-ansvarig för respektive förvaltning. Enligt intervju har det inte förekommit något ärende som föranlett extern utredning.

3.3.1.1 **Bedömning**

Vår bedömning är att kommunstyrelsen fattat beslut om att införa en visselblåsarfunktion i så god tid att den fanns på plats när krav om visselblåsarfunktion trädde i kraft samt att kommunens visselblåsarfunktion uppfyller kraven enligt visselblåsarlagen. Vidare är vår bedömning att hantering av inkomna tips och metodik för utredningar i allt väsentligt sker på ett ändamålsenligt sätt.

Visselblåsarfunktionen infördes 2018 och riktlinjer för visselblåsning beslutades av kommundirektör i juni 2022, innan den nya visselblåsarlagens krav om visselblåsarfunktion trädde i kraft. I samband med detta inrättades också en mottagandefunktion i enlighet med lagkravet.

Riktlinjer för visselblåsning beskriver när utredningar ska genomföras externt. Av intervjuer framgår att något sådant ärende inte inkommit och att den möjligheten därmed inte prövats. Mottagandefunktionen lämnar normalt ärenden till berörd förvaltning för utredning, men samordnar själv utredningar som bedöms olämpliga att överlämna till berörd förvaltning att genomföra. Av riktlinjer för visselblåsning framgår inte någon särskild beskrivning av processen för utredning av ärenden eller av roll- och ansvarsfördelningen vid utredning av ärenden, utom för när ärenden ska utredas externt. Riktlinjen beskriver heller inte vilken återkoppling som ska lämnas till rapporterande personer och i vilken tid detta ska ske. Vår bedömning är att riktlinjen lämpligen kan kompletteras i dessa avseenden.

3.3.2 Information

Av kommunens riktlinjer för visseblåsning framgår vilka som kan rapportera om missförhållanden med skydd enligt visseblåsarlagen, och vad lagens skydd innebär. Det framgår att det är förbjudet för verksamheten att hindra rapportering eller utsätta en rapporterende person för repressalier. Riktlinjen finns tillgänglig på kommunens intranät och bland styrande dokument på kommunens externa hemsida. Vidare framgår av riktlinjen att rapportering sker via en länk på kommunens externa hemsida. Av intervjuer framgår att visseblåsartjänsten finns på kommunens hemsida för att möjliggöra för personer som inte är anställda men som ändå omfattas av visseblåsarlagen att rapportera, såsom volontärer eller konsulter. På den externa hemsidan finns också information och vanliga frågor och svar om visseblåsarfunktionen.

Av intervjuer framgår att det genomfördes informationsinsatser i samband med att visseblåsarfunktionen infördes år 2018. Vidare omfattas visseblåsarfunktionen av det informationsmaterial som används vid arbetsplatsträffar och som beskrivs i avsnitt 3.1.2. Enligt intervjuer är visseblåsarfunktionen levande och det inkommer ärenden regelbundet.

3.3.2.1 Bedömning

Vår bedömning är att information om visseblåsarfunktionen finns lättillgänglig för personalen Vi bedömer även att informationsinsatser i allt väsentligt genomförts för att göra personalen medveten om visseblåsarfunktionen.

Information om visseblåsarfunktionen finns på kommunens intranät och på kommunens externa hemsida. Informationsinsatser genomfördes enligt uppgift vid visseblåsarfunktionens införande 2018, och inom ramen för den information om mutor, korruption och jäv som använts vid arbetsplatsträffar.

3.3.3 Uppföljning.

Av kommunens riktlinjer för visseblåsarfunktionen framgår att kännedom om visseblåsarfunktionen eller visseblåsarfunktionens funktionssätt inte följs upp på något särskilt sätt. Enligt riktlinjerna ska mottagandefunktionen informera kommundirektör och/eller kommunstyrelsen vid visseblåsarärenden som avser mycket allvarliga missförhållanden. Av granskningen framgår inte att detta har varit aktuellt.

3.3.3.1 Bedömning

Vår bedömning är att kommunstyrelsen inte följer upp att visseblåsarfunktionen fungerar, hanteras på avsett sätt och är känd i organisationen.

Det genomförs ingen uppföljning av visseblåsarfunktionens funktionssätt eller huruvida den är känd i organisationen. Av den enkätundersökning som genomförts som en del av denna granskning framgår dock att visseblåsarfunktionen uppges vara känd bland de svarande.

4 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsens översiktliga arbete av korruption, oegentligheter jäv och arbetet med visseblåsning är ändamålsenligt och tillfredställande.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är kommunstyrelsens översiktliga arbete av korruption, oegentligheter jäv och arbetet med visseblåsning är i allt väsentligt ändamålsenligt och tillfredställande.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Fortsatt arbeta för och kontrollera att riktlinjer och rutiner avseende korruption, jäv och oegentligheter är kända i hela organisationen.
- Följa upp att det finns tillräckliga verksamhetsspecifika riktlinjer och rutiner för hantering av korruption, oegentligheter och jäv utifrån verksamhetens art.
- Säkerställa en tillräcklig uppföljning och kontroll av det förebyggande arbetet mot korruption, oegentligheter och jäv.
- Följa upp att visseblåsarfunktionen fungerar som avsett och är känd i organisationen.
- Tillse att riktlinjer för visseblåsning omfattar beskrivning av process och rollfördelning vid utredning av visseblåsarärenden samt hur återkoppling till rapporterade personer ske.

Luleå kommun

Granskning av kommunens arbete kring korruption, oegentligheter, jäv och visseblåsning

2024-12-16

Datum som ovan

KPMG AB

Maria Wiksten

Verksamhetsrevisor

Olle Andersson

Verksamhetsrevisor

Micaela Hedin

Certifierad kommunal yrkesrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.